

kokat így osztja be: a verduni szerződésből a XII. századig; a XII. és XIII. sz.; a XIII. századtól a burgundi-ház trónraléptéig; a burgundi hercegek kora. Az újkort illetőleg a szokásos beosztást használja.

Ha Pirenne munkája nem is ment minden hiánytól, és, mint hasonló munkáknál másként alig lehetséges, több-kevesebb pótlásra szorul, mégis ennek daczára teljes elismerést érdemel. Azon óhajjal zárjuk be ezen sorokat, vajha Magyarország történetére is bírának egy ily munkával, mely, mint Pirenne-é, főleg a kezdők és tanárjelöltek stb. részére bírna nagy becsűvel, miért utóbbiak manapság tényleg nagynehezen szerezhethetnek áttekintést a Magyarországra vonatkozó történeti irodalomról, főleg a külföldi forrásokról.

Aldásy Antal.

Die Mittelalterlichen Handschriften in der Stadtbibliothek zu Braunschweig. *Im Auftrage der städtischen Behörden bearbeitet von Heinrich Nentwig.* Wolfenbüttel, 1893. Sr. VII+202 levél.

A braunschweigi városi könyvtár kódex-gyűjteményéről a fentebbi cím alatt részletes katalogus jelent meg, mely több tekintetben megérdemli, hogy vele bővebben foglalkozzunk. A könyvtár kódexeinek száma 184 darabra rúg; ezek legnagyobb része saecularisált egyházakból került a város tulajdonába. Így igen sok kódex a braunschweigi minorita-kolostor könyvtári jegyét viseli magán; a szerzetesek mikor a lutheránusok elől 1528-ban a várost elhagyták, könyveik nagy részét magukkal vitték ugyan, de a hátrahagyottak felől 1532-ben készített leltár mégis körülbelül 350 kötet kéziratot és nyomtatványt tüntetett fel. Egy másik nagyobb rész a Szt-András-plebánia könyvtárából származik, melyet Jordán mester, a Szt-Balázs-egyház plebánosa alapított 1310-ben és Ember János (Johann von Ember) és Hameln Gerwin jelentékenyen gyarapítottak. A János által hagyományozott könyvekből mennyi van meg jelenleg, azt pontosan megállapítani nem lehet; a Gerwin-féle kéziratok és nyomtatványok provenientiaját a bennük lelhető címér teszi kétségtelenné.

Tartalmukat tekintve e kéziratok majdnem kizárólag a theologia köréből valók; aránylag igen sok az egyházi jogi mű, melyek legnagyobb része a ferencz- és domonkos-rendiek kiváltságaival foglalkozik. Történelmi vonatkozású munkával alig találkozunk s Aeneas Sylvius Historia Bohemicajának a XV. század végéről származó kéziratát említjük meg, mint az egyetlen kódexet, mely némi távoli összeköttetésben áll a hazai középkori bibliográfiával. De a magyar vonatkozású kéziratok hiánya daczára is meg kellett emlékeznünk e jegyzékről, mint a mely módszerében és annak következetes keresztülvitelében az elsőrangú könyvészeti publikációk sorába tartozik. A tudós szerző, ki két év előtt a városi könyvtár őnyomtatványairól adott igen pontos jegyzéket, ezuttal is a legnagyobb figyelemmel és pontossággal járt el feladata meg-

oldásában. A címeket mindenütt magából a kéziratból veszi s a cím nélküli kódexeknél a kezdő és befejező szavakat használja fel a példány meghatározására; leírja a kézirat anyagának és írásának jellegét, a kiállítás módját, pontos méreteket ad a nagyságról, közli a különböző bejegyzéseket. Csupán egy hiányát konstatálhatjuk és ez az, hogy bibliografiai segédeszközök híján nem határozhatta meg minden kéziratánál, vajjon megjelent-e nyomtatásban, vagy nem? Ettől eltekintve azonban a kiadvány hasznos útmutatóul szolgálhat mindazoknak, kik hivatásszerűleg foglalkoznak régi kéziratok meghatározásával és leírásával.

Horváth Sándor.

Catalogue de la bibliothèque de feu Ahmed Vefik Pacha. Constantinople, Bagdadlian, 1893. 2r.

Az előttünk fekvő jegyzék egy híres bibliofil könyvtáráról tájékoztat minket. Ahmed Vefik pasa volt nagyvezér könyvtára nemcsak hazájában, hanem egész Európában ismeretes volt. Tervszerűen gyűjtött 30 éven keresztül, a legnagyobb áldozatoktól nem riadva vissza, hogy könyvtárát tökéletesbítse. Csak így volt lehetséges, hogy oly kincset halmozzon össze, minővel kevés könyvtár bír. A legrégebb s legritkább nyomtatványok s kéziratok foglaltak helyet könyvtárában. Az utóbbiak közül különösen az arab kéziratok vannak nagy számmal képviselve, melyek között nem egy található a legritkábbak közül. Egyedül az arab nyomtatványok s kéziratok 1200 számot tesznek ki. A könyvtár többi részét keleti és európai nyelvű könyvek teszik, gazdagon képviselve a tudományok minden egyes ágát.

Különös érdekességet kölcsönöz könyvtárának azon körülmény, hogy a könyvnek kötése az illető korban virágzott kötés mintájára van készítve. Hasonló gondot fordított a különböző fa- és rézmetszetekre is, melyek gyűjteménye szépen tünteti elő ezen iparág fejlődését negyedfélszáz éven keresztül.

Vefik pasa könyvtára osztozott annyi sok könyvtár sorsában: ez év július havában árverezték, alkalmasint szétkallódott a világ minden tájára.

A magyar művek részére külön rovat van, benne három magyar művel találkozunk. Ezek az 1877-ben megjelent Erődi-féle munka a török küldöttségről, Lukáts Gyula «Török nemzet»-e és az Akadémia által 1875-ben kiadott kazáni tatár szövegek, valamennyi szépen bekötve. Teljesség okáért megemlítem még Deguignes «Histoire des Huns» című 1754-ben megjelent munkáját.

A. A.